

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Факультет іноземної філології
Історичний факультет

СХОДОЗНАВСТВО. АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали

III Міжнародної науково-методичної конференції

6 травня 2022 р.

Харків – 2022

УДК 81'243
ББК 81.2
С91

Укладачі:

Н.В. Руда – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Л.М. Ямпольська – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

І.А. Скрязловська – кандидат філологічних наук, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

К.Є. Жукова – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

О.Ю. Озерська – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди;

Н.С. Самойленко – викладач кафедри східних мов ХНПУ імені Г.С.Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського-національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
протокол № 6 від 15.06.2022*

Сходознавство. Актуальність та перспективи. Матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції, 6 травня 2022 р. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 299 с.

До збірника увійшли матеріали III Всеукраїнської науково-методичної конференції «Сходознавство. Актуальність та перспективи», присвячені проблемам східної філології, освіти та виховання, методики навчання сходознавчих дисциплін, перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства, історії, економіки, політики, соціуму країн Сходу. Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних та історичних спеціальностей.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди, 2022

სამხედრო მოქმედებათა გადაჭრისათვის ბრძოლაში «Восточный вопрос» – в борьбе за решение дипломатических и военных действий европейских государств во второй половине XIX века.....	180
Mosiashvili A., Akhalkatsishvili M. Some Important References to the History of the Jewish People.....	184
Білик Вікторія. Історія і культура Сходу в епістолярній спадщині А.Ю. Кримського.....	186
Везирова Ирада. Роль переписчиков в создании средневековой рукописной книги (на примере сборника «Ресайель» из коллекции Института Рукописей НАН Азербайджана).....	188
Гокв Олег. Шахсевены на русско-иранской границе (по материалам поездки Л.К. Артамонова в 1889 г.).....	191
Гордієнко В'ячеслав, Гордієнко Галина. Єгипетський напрям зовнішньої політики хана Тохтамиша.....	193
Дьякова Елена. Сходознавчі дослідження М.В. Горбаня.....	195
Купчик Олег. Юсиф Везиров та Україна.....	198
Маевская Людмила. Концепция джихада Ибн Таймии как идеологическая платформа современных экстремистов.....	200
Мамедова Рена. Армия Надир-шаха Афшара глазами современников.....	201
Матей Юлія. Іранське посередництво у врегулюванні конфлікту в Нагірному Карабасі (1991–1992 рр.) як фактор розвитку ірано-азербайджанських відносин.....	203
Махмудов Даніел. «Важко пізнати – легко діяти»: політичні погляди Сунь Ятсена в концепції розвитку Китаю.....	206
Мірошніченко Світлана. Бань Чжао – перша жінка-історик Стародавнього Китаю.....	209
Пилипчук Ярослав. Персидская литература от Хулагуидов до Каджаров. Опыт исторической биографистики.....	211
Пугач Вячеслав, Гишко Генадій. Збройні сили мусульманського Єттишару (1872–1878).....	214
Степаненко Станіслав, Сухоставець Леонтій. Серпневий рух 1942 року в Індії: спроба опозиції здобути незалежність, або Підвалини індійського суверенітету.....	216
Сухобокова Ольга. Перші українці в Єгипті.....	218
Цицхвая Валерія. Перші спроби «відкриття Кореї» Сполученими Штатами Америки у 60 – 70-х рр. XIX ст.....	220
Ціватий Вячеслав. Концепт «Схід» і публічна дипломатія Ісламської Республіки Іран (ІРІ) в умовах мондіального світоустрою XX–XXI століття: інституціональний, діаспоральний і міжкультурний аспекти.....	223
Ямпольська Лариса. Причини та фактори радикалізації ісламу в мусульманському суспільстві.....	226

ЕКОНОМІКА, ПОЛІТИКА, СОЦІУМ КРАЇН СХОДУ

Malimon Vitaliy. The Main Reasons and Features of Loneliness in Modern Japan.....	230
Ага Хайсам Мухаммад. Халяль як образ життя в Ісламі.....	232
Балобанова Олександра. Проєкт «Схід – Захід» у Каспійському регіоні: початок реалізації (1999–2000 рр.).....	234
Беззубенко Аліна, Пушкаренко Олександра. Хатідже Турхан-султан – остання валіде доби «Жіночого султанату».....	237
Брикова Катерина. Історичне значення американо-корейського договору 1882 року.....	241

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Вы думаете, что Ваша еда – халяль? Не заблуждайтесь! *Islam Today*. URL: https://islam-today.ru/islam_v_rossii/tatarstan/halal-kak-obraz-zizni/ (дата обращения: 16.02.2022).
2. Качество, гарантируемое духовностью. URL: https://www.kp.ru/best/kazan/halal_kazan/ (дата обращения: 16.02.2022).
3. Почему не мусульмане предпочитают халяль? URL: <https://islam.ru/content/veroeshenie/43568> (дата обращения: 16.02.2022).
4. Халяль – здоровый образ жизни. *Продукт ВУ*. URL: <https://produkt.by/story/halyal-zdorovyy-obraz-zhizni> (дата обращения: 16.02.2022).
5. Халяль как образ жизни. *Духовное управление мусульман Татарстана*. URL: https://dumrt.ru/ru/help-info/theology/analytics_1087.html (дата обращения: 16.02.2022).
6. Халяль: интеграция, сертификация, развитие в России и мире. *Все о мясе*. 2012. № 5. С. 45-47.
7. Шаталова М.Н., Бачинская В.М., Гончар Д.И. Проблема фальсификации продукции «халяль» на российском рынке. *Academy*. 2021. № 2 (65). С. 47-49.
8. Шныркова А.С., Предводителева М.Д., Решетникова К.В. Исследования в сфере халяль-туризма и гостеприимства: библиометрический анализ. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Менеджмент*. 2020. № 19 (2). С. 256–282. URL: <http://doi.org/10.21638/11701/spbu08.2020.206.>

ПРОЄКТ «СХІД-ЗАХІД» У КАСПІЙСЬКОМУ РЕГІОНІ: ПОЧАТОК РЕАЛІЗАЦІЇ (1999 – 2000 РР.)

Балобанова Олександра, студентка 4 курсу

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Науковий керівник: к. і. н., доц. Ямпольська Л.М.

Підвищений інтерес до прикаспійських держав після розпаду Радянського Союзу в 1991 р. визначили вуглеводневі ресурси, запаси яких одразу набули політичного відтінку. Величезний інтерес до нових трубопровідних проєктів проявляли американські і європейські нафтогазові компанії. Міжнародні консорціуми поспішали зайняти вигідне місце на нафтогазових родовищах. Інкорпорації у регіон західних нафтогазових компаній сприяла реалізація проєкту «Схід-Захід».

Мета статті – окреслити початковий етап реалізації трубопровідного проєкту «Схід-Захід» у Каспійському регіоні та проаналізувати фактори, які перешкоджали будівництву нових експортних маршрутів.

Оскільки будівництво трубопроводів знаходилося у компетенції американських корпорацій, які займалися транспортуванням нафти, адміністрація Клінтона почала вести переговори з директорами компаній, багато з яких розглядали ці переговори як пресинг і тиск з боку американського уряду.

У жовтні 1998 р. адміністрація США запросила керівників провідних американських компаній («Амосо» та «Chevron») у Вашингтон, де їм була викладена позиція американського уряду про підтримку нафтопроводу Баку-Джейхан. Адміністрація Клінтона наполегливо закликала інші компанії до участі у реалізації зовнішньополітичної стратегії США у регіоні [1, с. 57]. У результаті енергетичні компанії «Chevron», «Mobil Oil», «Shell», «КазахОйл» погодилися в 1999 році розглянути проєкт будівництва двох нафтопроводів з Казахстану до Азербайджану по дну Каспійського моря з подальшим продовженням до Туреччини як складової коридору «Схід-Захід».

Головний менеджер компанії «Шелл» А. Уезерілл, який займався розробкою проекту газопроводу з Туркменістану до Туреччини через Іран, зазначав: «Цей проєкт дуже не вигідний, але ми не хочемо війни зі США через нього» [1, с. 59].

Переговори США зі світовими енергетичними компаніями велися настільки агресивно, що навіть британська компанія «British Petroleum», яка спочатку виступала різко проти нафтопроводу Баку-Джейхан, була змушена переглянути свою трубопровідну стратегію. Після злиття «British Petroleum» з «Amoco» (1998 р.) новий концерн «BP-Amoco» став першою нафтовою компанією, яка почала активно підтримувати будівництво трубопроводу Баку-Джейхан [2, с. 192]. Без сумніву, на формування цієї позиції вплинули неодноразові переговори з представниками адміністрації Клінтона.

Таким чином, США намагалися заручитися підтримкою провідних американських компаній, щоб вони вплинули на рішення інших членів Каспійського трубопровідного консорціуму. У результаті американська компанія «Unocal Corporation» також погодилася підтримати проєкт Баку-Джейхан. Віце-президент «Unocal Corporation» Дж. Мареска стверджував, що в Азербайджані знаходиться понад 60 млрд барелів нафти, і цього було б достатнього для забезпечення нафтою Європи та інших зацікавлених у цьому сторін [2, с. 193]. Таким чином, він акцентував увагу на тому, що будівництво великого трубопроводу просто необхідно, оскільки нафтопроводи Баку-Новоросійськ і Баку-Супса не впораються з експортом всієї азербайджанської нафти.

Представники адміністрації США почали також активно говорити про те, що нафту можна отримати не тільки з азербайджанських родовищ, але зі східного узбережжя Каспійського моря – з Казахстану і, можливо, з Росії. Планувалося долучити Казахстан до експорту нафти, яку неможливо буде транспортувати через КТК, по турецькому маршруту «Схід-Захід» [3, с. 6].

Що стосується Росії, то адміністрація Клінтона сподівалась, що їй вдасться дійти згоди про експорт частини російської нафти в Європу через Туреччину [3, с. 7]. Однак, згодом США відмовилися від ідеї включення російської нафти в проєкт «Схід-Захід» та змістили акцент на Азербайджан, Казахстан і Туркменістан як основні джерела енергоресурсів. Проте, проєкт міг бути організований тільки за умови транспортування через трубопровід Баку-Джейхан всієї нафти східного узбережжя Каспію та морських родовищ Азербайджану.

До того ж США намагалися домовитися про постачання нафти з казахстанського родовища Узень, яку спочатку планувалося транспортувати у Китай. Більш того, Вашингтон намагався довести не вигідність використання Босфорса як нафтового маршруту в порівнянні з нафтопроводом Баку-Джейхан. Представники американської адміністрації говорили про те, що Джейхан буде працювати 365 днів на рік, а Босфор на 2 місяці випадає з графіка транспортування нафти через погані погодні умови [4, с. 59].

Разом з тим і новосформований турецький уряд усвідомлював, що зміцнення політичних відносин з прикаспійськими республіками залежало від розвитку економічних зв'язків. Новий уряд Туреччини почав активно розвивати інфраструктурні проєкти з регіоном.

Відтак, був побудований міжнародний аеропорт в Туркменістані. З Казахстану, Узбекистану, Киргизстану і Таджикистану були організовані прямі рейси до Туреччини. Свобода пересування до Туреччини та назад полегшувала вирішення безлічі дипломатичних і ділових питань. «Turkish Airlines» була єдиною закордонною авіакомпанією в Туркменістані. Близько 40% інвестицій в економіку країни надходили з Туреччини.

Анкара могла сприяти реалізації проєкту «Схід-Захід» як зниженням тарифів і гарантією фіксованої вартості, так і впливом на інші держави регіону. Дж. Вулф,

спеціальний радник президента і держсекретаря США з питань політики у Каспійському регіоні у сфері енергетики, вважав, що проєкт вдасться здійснити лише якщо будуть адекватні ціни, прийнятні тарифи і вигідні умови договору [5, с. 108].

У зв'язку з цим, США переговори з Туреччиною, щоб остання визначила взаємовигідні транзитні тарифи, які сприяли б підвищенню привабливості нафтопроводу Баку-Джейхан для компаній КТК [6, с. 134]. У відповідь на це турецький міністр з питань енергетики повідомив, що для Азербайджану тарифи будуть мінімальними до тих пір, поки не покриється вартість трубопроводу. Туреччина також обіцяла виділити фінансову підтримку на будівництво Баку-Джейхан за умови, що вартість нафтопроводу не виросте з 2 млрд до 4 млрд дол.

Туреччина робила активні кроки по залученню пострадянських держав регіону в здійснення стратегії «Схід-Захід». 1-2 березня 1998 р. у Стамбулі відбулася зустріч представників Туркменістану, Азербайджану, Грузії, Казахстану і Туркменістану, на якій вирішувалося питання розробки та транспортування азербайджанської нафти. Росія висловила протест проти цієї зустрічі, висловивши думку, що вона теж повинна була брати участь у розв'язанні даного питання.

17 квітня 1999 р. у рамках реалізації проєкту «Схід-Захід» був запущений в експлуатацію нафтопровід Баку-Супса. Це був важливий крок у реалізації проєкту уряду США по створенню енергетичного коридору «Схід-Захід» і просуванню Туреччини на панівні позиції в Каспійському регіоні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахмедова Е. Перспективи інтеграції Туреччини у сферу зовнішньої політики та політики безпеки Європейського Союзу. *Південноукраїнський правовий часопис*. 2014. № 4. С. 56–62.
2. Матей Ю.Ф. Ідея «Великої Південної Азії»: новий регіональний підхід США до країн Прикаспію. *Сходознавство. Актуальність та перспективи*. Тези доповідей II Міжнародної науково-методичної конференції (19 березня, 2021 р.). Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди. С. 192–194.
3. Павленко В.І., Бочарніков В.П., Свешніков С.В. Політика безпеки і воєнно-політичні відносини Туреччини. *Наука і оборона*. 2015. № 1. С. 3–8.
4. Ахмедова Е. Перспективи інтеграції Туреччини у сферу зовнішньої політики та політики безпеки Європейського Союзу. *Південноукраїнський правовий часопис*. 2014. № 4. С. 56–62.
5. Худолій А.О. Американсько-турецькі відносини на початку ХХІ століття. *Американська історія та політика*. 2017. № 3. С. 103–113.
6. Ямпольська Л.М., Матей Ю.Ф. Проблема статусу Каспійського моря у геополітичних стратегіях зацікавлених держав на рубежі ХХ – ХХІ ст. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки*. Том 33. С. 128–143. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/6358> (дата звернення: 15.04.2022).